

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Фінансова стійкість банку: сутність, оцінка та ефективні шляхи для її
забезпечення за матеріалами АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС.021154.21.01.00

Виконав студент II курсу група ФБСс-21-1 _____ Олександр КАРПУХІН
Шифр Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук, ст. викладач _____ Іванна СИДОРЧУК
Науковий ступінь, звання Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер _____
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ФБСС _____ Ніла ХРУЩ
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 2023 р.

Хмельницький 2023

Зміст

Вступ	5
1 Теоретико-методичні засади фінансової стійкості банку	7
1.1 Поняття фінансової стійкості банку: сутність, складові та фактори впливу	7
1.2 Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку	14
2 Аналітико-практичні аспекти фінансової стійкості банку	22
2.1 Аналіз сучасного стану фінансової стійкості банківської системи України та АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2020-2022 роки	22
2.2 Напрями оптимізації фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК»	38
Висновки	44
Список використаних джерел	46
Додатки	49

Вступ

Ефективне функціонування банку своїм індикатором має високий рівень фінансової стійкості, який вказує на можливість маневрувати власними фінансовими ресурсами. Банки не лише торгують грошима, вони також є і найближчими до бізнесу, знаючи його потреби, виступають аналітиками бізнесу ринку. У часи суттєвого дефіциту фінансових ресурсів у більшості банків, забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості створює передумови для створення можливостей розширення асортименту банківських послуг. Лише за таких умов можливий прогресивний розвиток банку, який буде мати позитивні наслідки не тільки для власників і працівників цього банку, а й в цілому для економіки країни.

Доречно відзначити, що в часи макроекономічної нестабільності вітчизняної економіки потенціал банку реалізовується в середовищі значного конкурентного тиску та загальноекономічних обмежень. Тому всі суб'єкти банківської системи України змушені дуже чутливо реагувати на ті зміни, які протікають не тільки всередині банку, але й в цілому в економіці країни.

Багато українських і зарубіжних дослідників акцентували свою увагу на ролі фінансової стійкості банку. Серед вчених, варто відзначити: В. Варцаба, І. Васькович, Ю. Довгань, А. Золкович, В. Кириченко, В. Лазепко, М. Марич, С. Вольська та інших [1-35]. Завдяки вагомим внескам науковців у цій сфері, слід зауважити, що певні аспекти забезпечення фінансової стійкості банку і надалі потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження – є поглиблення теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо оцінки та напрямів забезпечення фінансової стійкості банку.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є наступні:

1. Визначити поняття «фінансова стійкість банку».
2. Встановити фактори впливу на фінансову стійкість банку.
2. Проаналізувати сучасні методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку.
3. Провести аналіз показників фінансової стійкості банківського сектору України та АТ «АКЦЕНТ-БАНК» із застосуванням коефіцієнтного методу аналізу.
4. Визначити напрями оптимізації фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК».

Об'єктом дослідження є АТ «АКЦЕНТ-БАНК».

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації оптимізації фінансової стійкості банку.

У процесі написання роботи були використані такі методи дослідження, як синтез, аналіз, групування, порівняння. Також використовувались термінологічний, статистичний, систематичний, економіко-математичний та інші методи наукового дослідження.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних науковців за вказаною проблематикою, Наглядова статистика НБУ, звітність та первинна документація АТ «АКЦЕНТ-БАНК».

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 46 сторінках, що охоплюють 12 таблиць, 12 рисунки, 3 додатків. Список використаних джерел налічує 35 позицій.

1 Теоретико-методичні засади фінансової стійкості банку

1.1 Поняття фінансової стійкості банку: сутність, складові та фактори впливу

Фінансові установи, особливо банки, відіграють важливу роль у спрямуванні необхідного обсягу фінансового капіталу в найбільш прибуткові галузі економіки та тимчасової мобілізації вільних коштів економічних агентів. Це сприяє підвищенню матеріального добробуту населення. Індикатором діяльності банку є загальна економічна ситуація в країні.

Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості банків є складною і залишається невирішеною. Для країн з розвинутою ринковою економікою, до яких належить і Україна, це питання має загально державне значення і значною мірою залежить від особливостей розвитку банківського сектору в країні.

В економічній літературі немає єдиного підходу до визначення поняття фінансової стійкості банку. Часто її пов'язують з такими економічними поняттями, як ліквідність, надійність та платоспроможність. Деякі автори стверджують, що фінансова стійкість банку визначається рівнем його ліквідності та платоспроможності. Ліквідність у комерційних банках являє собою механізм перетворення фінансових і матеріальних активів у грошові кошти та своєчасного виконання зобов'язань, тоді як платоспроможність визначається здатністю банку вчасно і в повному обсязі виконувати свої платіжні зобов'язання. На думку В. Кочеткова [9], ці фактори, хоча і є важливими, але враховуються лише при оцінці фінансової стійкості банку.

На нашу думку, фінансова стабільність не може визначатися виключно відповідністю банківської діяльності узагальненим нормативним показникам. Це пов'язано з тим, що останні слугують лише орієнтирами і часто розраховуються некоректно. Крім того, обмежене охоплення індикаторів фінансової стійкості банків є недостатнім і потребує розширення.

Деякі автори намагались визначити фінансову стійкість через конкретні показники та створити набір факторів для оцінки фінансової стійкості банку. Ці показники враховують аналіз джерел фінансування, співвідношення власних і залучених коштів та залежність від залучених коштів.

Однак такий підхід має кілька обмежень. По-перше, вибір показників переважно обмежується тими, що характеризують пасиви балансів банків, без урахування змін в активах. По-друге, оскільки не існує єдиного регуляторного стандарту для характеристики фінансової стійкості банку, різні автори розробили власний перелік індикаторів та їх пріоритетів. Фінансова стабільність – поняття, яке постійно згадується в дискусіях щодо різних аспектів функціонування банків та фінансової системи країни в цілому. Незважаючи на очевидну важливість та практичну необхідність аналізу фінансової стійкості вітчизняних банків, досвід такого аналізу є досить обмеженим, а науковий підхід до цієї теми в Україні практично відсутній [9].

Науковці окреслили роль і місце фінансової стійкості в управлінні банком, її показники та критерії, методи та форми управління, її взаємозв'язок із загрозою неплатоспроможності та інші аспекти. Однак результати зарубіжних досліджень сформульовані з урахуванням особливостей фінансової звітності комерційних банків, конкурентної ситуації на ринку, існуючої законодавчої бази та методів регулювання, характерних для країн з розвинутою ринковою економікою. У цьому контексті економічна реальність України відрізняється від інших країн: українська банківська система характеризується не лише політичними та соціально-економічними труднощами, але й нестабільністю та високим рівнем ризику, що

поширюється на фінансовий ринок. Тому підходи, розроблені науковцями, у більшості випадків не можуть бути застосовані до вітчизняної практики і потребують адаптації та коригування (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Інтерпретація поняття «фінансова стійкість банку»

Джерела	Зміст поняття
Офіційний сайт Національного Банку України	«Стан банку, що характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів щодо підтримки своєї платоспроможності й ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Спроможність банку відповідати своїми зобов'язаннями та забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі» [16].
Ю.С. Довгаль	«Стан банку, при якому він є платоспроможним, ліквідним, має достатню величину регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, які пов'язані з банківською діяльністю, і при цьому залишається достатньо рентабельною, її активи використовуються максимально ефективно [3].
А.О. Золковер	«Здатність фінансово-кредитної установи давати комплекс специфічних банківських послуг належної якості» [6].
Л.В. Юрчишена	«Якісна динамічна інтегральна характеристика спроможності банку ефективно здійснювати свої функції, забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів і мінімізації його ризиків під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища» [27].
Ю.О. Русіна	«Динамічна інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів та ризиків повноцінно виконувати свої функції з урахуванням наявного балансу економічних інтересів, витримуючи дію факторів внутрішнього і зовнішнього середовища [23, с. 88].

Однак в українській економічній літературі досі відсутній єдиний підхід до визначення сутності поняття фінансової стійкості комерційних банків. Це призвело до суттєвих розбіжностей у методологічній основі

підходу, який, з одного боку, ототожнює фінансову стійкість з іншими поняттями (ліквідність, платоспроможність, надійність), а з іншого – оцінює фактори та складові фінансової стійкості банків і встановлює її критерії.

Так, процес трансформації банківських ресурсів у системі фінансового менеджменту здійснюється через управління фінансовими операціями банку і впливає на його стійкість та надійність.

Виділяють п'ять блоків стійкості банку:

- фінансова стійкість банку;
- організаційно-управлінська стійкість;
- функціональна стійкість банку;
- комерційна стійкість банку;
- стійкість капіталу банку.

Однак, дані підходи є досить нечіткими щодо взаємозв'язку елементів стійкості банку як постійного стану та цілеспрямованості руху до нього. Тому, на нашу думку, варто визначити такі взаємопов'язані напрями забезпечення фінансової стійкості банків, як стійкість капіталу банку, стійкість ресурсного забезпечення, організаційно-структурна стійкість банку і комерційна стійкість банку. Розглянемо детальніше відповідні складові фінансової стійкості банку.

Стійкість капіталу – це власні кошти банку, внесені засновниками та акціонерами, які складають капітал банку. Ці кошти ж збільшуються в результаті ефективної банківської діяльності в процесі капіталізації прибутку та за рахунок додаткових внесків акціонерів банку. Слід зазначити, що основна роль капіталу в забезпеченні фінансової стійкості банків зумовлена його функціями. По-перше, розмір капіталу гарантує довіру клієнтів до банку, дає вкладникам впевненість у можливості повернення їхніх коштів та гарантує їм відсутність ризику при розміщенні своїх коштів на депозитах. По-друге, на першому етапі власний капітал, який є частиною статутного

капіталу, сформованого засновниками банку, слугує стартовим капіталом, необхідним для будівництва або оренди приміщень, встановлення банківського обладнання та найму кваліфікованого персоналу. Без цих витрат банк не може розпочати свою діяльність. Додатковий капітал необхідний для розробки та розвитку нових і перспективних напрямків банківської діяльності, таких як розширення спектру послуг або впровадження новітніх технологій, що завжди супроводжує період зростання банку. Залучаючи додатковий капітал, банки можуть запропонувати своїм клієнтам найсучасніші банківські послуги та зміцнити свої позиції на ринку. По-третє, капітал є своєрідним буфером, що поглинає негативні наслідки, в тому числі збитки від поточних неефективних операцій, доки менеджмент банку не вирішить поточні проблеми. Таким чином, резервний капітал захищає банки від неплатоспроможності у випадку несприятливих умов або непередбачуваних витрат.

Національні наглядові органи використовують резервний капітал як важливий регулятор довгострокової діяльності банків і через нього встановлюють стандарти економічної поведінки банків. Встановлюючи кваліфікаційні рівні капіталу для різних видів банківської діяльності, наглядові органи зменшують потенційну потребу в регуляторному втручанні в банківську діяльність. Резерви на покриття збитків від активних операцій розглядаються як компонент капіталу. Збитки за кредитами є нормальною частиною банківських операцій, і зменшення валового прибутку на суму, необхідну для формування та підтримки резервів на покриття збитків за кредитами, є засобом збалансування доходів і витрат. Зовсім неправильно ототожнювати формування резервів на покриття збитків за кредитами з нарощуванням банківського капіталу. Забезпечення адекватного рівня резервного капіталу має важливе значення для управління банком. Наразі практика формування резервів в Україні все ще розвивається.

Стабільність ресурсної бази є важливим елементом фінансової стійкості банку. Вона включає в себе наступні аспекти:

- залежність діяльності банку від загальної економічної ситуації в країні
- контроль над галузевими (секторальними) потоками фінансування;
- ступінь інтеграції в систему міжнародних відносин;
- характер та рівень взаємодії банку з суб'єктами ринкової інфраструктури (банками, клієнтами тощо); та
- стабільність поповнення ресурсів банку;
- концентрація депозитів фізичних осіб у загальних зобов'язаннях банку;
- реагування на бюджетні кошти тощо.

Потенціал формування бази управління банком не є стабільним, на нього впливають зміни на макроекономічному та мікроекономічному рівнях, кон'юнктура фінансово-кредитного ринку, структурні зрушення в доходах юридичних та фізичних осіб і пов'язані з ними зміни в регулюванні банківської діяльності. На практиці функції управління активами та пасивами безпосередньо пов'язані між собою. Це означає, що певні пасиви (борги) повинні відповідати елементам активів за своїм розміром та строками погашення. Наслідком нехтування цим важливим принципом може бути збільшення вартості покриття зобов'язань та збитків власним капіталом.

Банки можна розглядати як системи управління, що трансформують ресурси та ризики зовнішнього середовища. Діяльність банків відображає їх подвійну соціально-економічну природу. З одного боку, вони є самостійними фінансово-економічними суб'єктами, діяльність яких спрямована на отримання прибутку від надання послуг, а з іншого протилежного боку, вони є кредитними установами і важливим елементом інфраструктури фінансово-кредитного сектору економіки. Роль банків як соціальних інститутів слід

розглядати з точки зору їх соціального та ціннісного вимірів, які відрізняють їх від інших комерційних структур.

Аналізуючи складові банку, його можна охарактеризувати за типом ресурсів, організаційними підрозділами, видами операцій, центрами прийняття рішень з відповідних питань, географічною зоною діяльності та складом персоналу. Таким чином, структура банку може бути визначена за аспектами його функціонування.

Банк є специфічною і складною системою, компоненти якої тісно пов'язані між собою структурними відносинами. При цьому між компонентами системи можуть існувати певні взаємозв'язки. Однак ці взаємозв'язки є внутрішніми, тобто специфічними для компонентів банку. Описуючи зовнішнє середовище банку, можна сказати, що банк – це динамічна система з взаємодіючими організаціями, нормами і відносинами.

Основою комерційної стабільності банків є їхні відносини з іншими суб'єктами ринкової інфраструктури, такими як уряди, інші банки, клієнти, боржники та кредитори, що розвиваються. Ця стійкість визначається розміром власного капіталу банку, міцністю його ринкових зв'язків, надійністю та стабільністю кредитно – інвестиційного портфеля, характером розвитку банку з метою розширення ринку банківських продуктів, обсягом між банківських зв'язків та довірою банків-партнерів.

Поняття «фінансова стійкість комерційних банків» об'єктивно зумовлене середовищем, в якому функціонують комерційні банки. Комерційні банки можна розглядати як системи, що трансформують ресурси та ризики. Її складові мають бути взаємопов'язані і функціонувати синхронно як єдина система заходів у сфері фінансів і кредиту.

Ці заходи спрямовані на збалансування існуючих економічних інтересів та вирішення короткострокових і довгострокових завдань, забезпечуючи при цьому повноцінне функціонування банку.

1.2 Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку

Підтримка фінансової стабільності банків допомагає їм залишатися конкурентоспроможними на кредитних ринках.

Збереження конкурентоспроможності на кредитному ринку, однак це дуже складне завдання, це пов'язано з тим, що на фінансову стабільність комерційних банків впливають макроекономічні, мікроекономічні та неекономічні фактори, тобто соціальні та політичні чинники.

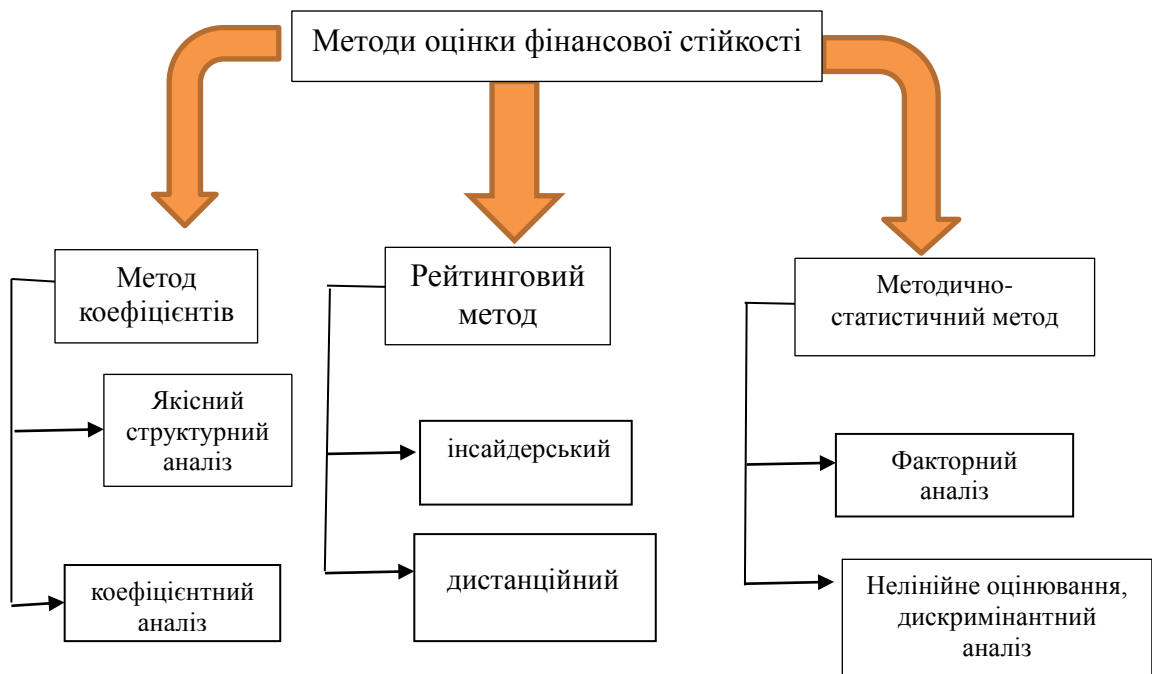

Рисунок 1.1 – Класифікація методів оцінювання фінансової стійкості [3]

Оцінка фінансової стійкості банку, яка впливає на всі аспекти його діяльності та операційні показники, ґрунтується на загальновідомих методах та інструментах.

Слід зазначити, що в процесі дослідження доцільно розділити фінансові коефіцієнти на групи, що характеризують окремі фактори

фінансової стійкості банків, а також на групи, що характеризують окремі фактори фінансової стабільності.

Фінансова стійкість банку визначається через систему показників (коефіцієнтів), що визначають якість активів банку, якість пасивів банку, достатність капіталу, ліквідність банку, рентабельність діяльності банку тощо.

Наукові погляди щодо переділу коефіцієнтів у коефіцієнтному аналізі фінансової стійкості банку представлені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Наукові погляди щодо переділу коефіцієнтів у коефіцієнтному аналізі фінансової стійкості банку [12, с. 205]

Автори	Коефіцієнти
Ю.С. Масленчиков	<ul style="list-style-type: none"> - співвідношення залучених і власних коштів; - співвідношення основного капіталу та валових власних коштів; - співвідношення строкових депозитів і рахунків до вимоги.
А.М. Герасимович	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт надійності; - коефіцієнт «фінансового важеля»; - коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів; - мультиплікатор капіталу.
Р.І. Тиркало, З.І. Щибиволок	коефіцієнти, що оцінюють ресурсний потенціал банку (пасиву), його використання в активах, у окремих вкладеннях в інвестиції, у кредитний портфель, у матеріально технічне забезпечення.
А.М. Мороз	Показники ліквідності, платоспроможності, ризиків, прибутковості, нормативів НБУ.

Оскільки на практиці для оцінки цих факторів застосовується досить велика кількість даних коефіцієнтів, виникає проблема вибору із запропонованої різноманітності тільки тих основних коефіцієнтів, що прямо впливають на фінансову стійкість банку. Таким чином, фінансові коефіцієнти доцільно розділити на групи, що характеризують окремі фактори фінансової стійкості банків (таблиця 1.3).

Тому прийнято вважати, що методика оцінки фінансової стійкості – це комбінація чотирьох показників, яка об'єднує чотири групи показників: стабільність капіталу; якість активів і пасивів банку; ліквідність; ефективність управління.

Таблиця 1.3 – Алгоритм розрахунку та економічний зміст показників фінансової стійкості банку

Група	Назва показника	Економічний зміст
Показники капітальної стійкості	Коефіцієнт надійності	Співвідношення власного капіталу до залучених коштів – означає рівень залежності банку від залучених коштів
	Коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів	Співвідношення власного капіталу і активів – розкриває достатність сформованого капіталу в активізації та покритті різних ризиків
	Коефіцієнт концентрації власного капіталу	Співвідношення капіталу-брутто, тобто балансового капіталу, до пасивів банку – визначає рівень капіталу в структурі загальних пасивів
	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	Співвідношення капіталізованих активів/основних фондів і власного капіталу – показує, яку частину капіталу розміщено в нерухомість (майно)
Показники оцінки економічного потенціалу і ділової активності банку	Коефіцієнт активності залучення ресурсів	Частка залучених коштів у загальних пасивах
	Рівень депозитів у зобов'язаннях	Характеризує зростання стабільності ресурсної бази
	Рівень використання залучених коштів в доходні активи	Співвідношення доходних активів і залучених коштів
	Коефіцієнт доходних активів	Частка активів, що приносять дохід у загальних активах
	Коефіцієнт кредитної активності	Показує частку активів, що розміщена в кредити
	Коефіцієнт інвестиційної активності	Питома вага інвестиційних вкладень в загальних активах
	Коефіцієнт робочих активів	Частка робочих активів в активах, що служить для погашення зобов'язань і отримання доходів

Кінець таблиці 1.3

Показники, що характеризують ліквідність та платоспроможність банку	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	Можливість банку погашати живими грошима з коррахунків і каси поточні зобов'язання
	Коефіцієнт загальної ліквідності	Максимальна можливість банку в погашенні зобов'язань всіма активами
	Коефіцієнт співвідношення високоліквідних і робочих активів	Частка високоліквідних активів в робочих активах
	Коефіцієнт структурного співвідношення вкладів	Стабільність депозитної бази та зменшення потреби банку в ліквідних коштах
	Коефіцієнт потенційної платоспроможності	Здатність банку повернути кошти кредиторам і акціонерам
	Коефіцієнт зовнішнього боргу	Масштабність швидкого повернення зовнішнього боргу кредиторам
	Коефіцієнт платоспроможності (адекватності) регулятивного капіталу	Здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями
Показники, що характеризують ефективність управління банком	Загальний рівень рентабельності	Розмір балансового прибутку на 1 грн доход
	Чиста процентна маржа	Здатність банку отримувати прибуток від різниці процентних доходів та процентних витрат
	Чистий спред	Розкриває рівень доходності активів від процентних операцій
	Доходність активів	Рівень доходів банку у його загальних вимогах
	Витратність активів	Відношення загальних витрат до активів банку - вартість 1 одиниці активів
	Рентабельність активів	Рівень окупності чистим прибутком середньорічних активів банку
	Рентабельність загального капіталу	Рівень окупності чистим прибутком середньорічного загального капіталу
	Рентабельність доходів	Рівень прибутку на одиницю доходів банку

Джерело: складено автором на основі [3; 6; 27; 23, с. 88]

Достатність капіталу є одним з основних критеріїв надійності та стійкості банків у системі нагляду. Достатність капіталу оцінюється шляхом перегляду мінімальних вимог до капіталу при створенні нових банків, а

також контролюється в рамках поточного нагляду. Україна також регулює вимоги до достатності капіталу.

Ділова активність банку характеризується його фінансовою спроможністю, ефективністю та раціональністю розміщення коштів. Аналіз економічного потенціалу банку та ґрунтується на оцінці того, якою мірою поставлені цілі можуть бути досягнуті за допомогою певних інструментів та власних можливостей банку. Цей аналіз включає оцінку зовнішнього середовища, характеру та обсягів діяльності, ресурсного потенціалу та ділової активності.

Ліквідність та платоспроможність банку підтримується за рахунок залучення коштів на депозитні рахунки та отримання платежів і грошових переказів. Платоспроможність банку свідчить про його фінансову незалежність, здатність покривати свої зобов'язання та виконувати свої фінансові зобов'язання. Ліквідність відображає швидкість, з якою активи переміщуються або продаються з метою отримання грошових коштів для погашення зобов'язань. Оцінюючи ліквідність, слід враховувати кілька рівнів системних категорій, включаючи ліквідність активів і пасивів, а також ліквідність балансу банку.

На сьогодні існує безліч різноманітних методик оцінки рівня фінансової стійкості банків, і кожен з яких має свої відмінності за інструментами проведення оцінки, дослідження особливостей, переваг та недоліків яких, може слугувати основою для запровадження ефективної комбінованої методики оцінки фінансової стійкості в Україні.

У різних країнах використовують різні методи. Наприклад у Великобританії розповсюдженим є розповсюдженим метод «RATE», що передбачає аналіз показників за 3-ма основними складовими, серед яких: рівень ризику; інструменти, які забезпечують процес регулювання та нагляду банківської системи; оцінювання ефективності зазначених інструментів [25].

Також варто розглянути також Франції, який передбачає оцінку за наступними факторами: показники пруденційного нагляду, серед яких індикатори достатності капіталу, ліквідності; оцінювання якості активів; якісні характеристики діяльності банків

Досить розповсюдженою у сучасній банківській практиці є Американська система «CAMELS», що використовується для рівня фінансової стійкості банків починаючи з 1978 року. Дана система спрямована на визначенні банків, фінансовий стан, операції або менеджмент яких мають недоліки, здатні призвести до банкрутства.

Таблиця 1.4 – Параметри американської системи CAMELS

Назва параметра			Характеристика параметра
«C»	«Capital adequacy»	достатність капіталу	характеризує достатність капіталу для покриття зовнішніх ризиків
«A»	«Assets quality»	якість активів	визначає ступінь ризикованості у активах банку
«M»	«Management»	менеджмент	оцінює якість банківського управління на основі оцінки всієї фінансової звітності й визначення результатів діяльності
«E»	«Earnings»	надходження	визначає достатність доходів для розвитку банку в подальшому і формування резервів для покриття очікуваних ризиків
«L»	«Liquidity»	ліквідність	визначає ступінь здатності банку виконувати свої зобов'язання
«S»	«Sensitivity to market risk»	чутливість до ринкового ризику	оцінює вплив ризику ринку на прибутковість та капітал банку

Джерело: складено автором на основі [25]

Інформаційною основою для розрахунку зазначених груп показників є щоквартальні звіти, що надсилаються банками США до уповноваженого органу, який, у свою чергу, на основі отриманої інформації здійснює відповідні розрахунки, після чого показники оцінюють за шкалою від 1 до 5, де 1 це найкращий рівень фінансової стійкості, а 5 найнижчий. Таким чином, оцінювання фінансової стійкості банків проводиться дистанційно, однак у разі виникнення необхідності більш детального дослідження чи уточнення окремих аспектів можливим є здійснення інспекційних перевірок на місцях.

В Україні в свою чергу використовують методика індикаторів фінансової стійкості. Зокрема Національний банк України щоквартально складає та поширює дані 12 основних та 14 рекомендованих індикаторів. В цілому дані індикатори утворюють 5 груп показників фінансової стійкості [16]:

- показники достатності капіталу;
- показники ліквідності;
- показники якості активів;
- показники прибутковості та рентабельності;
- показники чутливості до ринкового ризику.

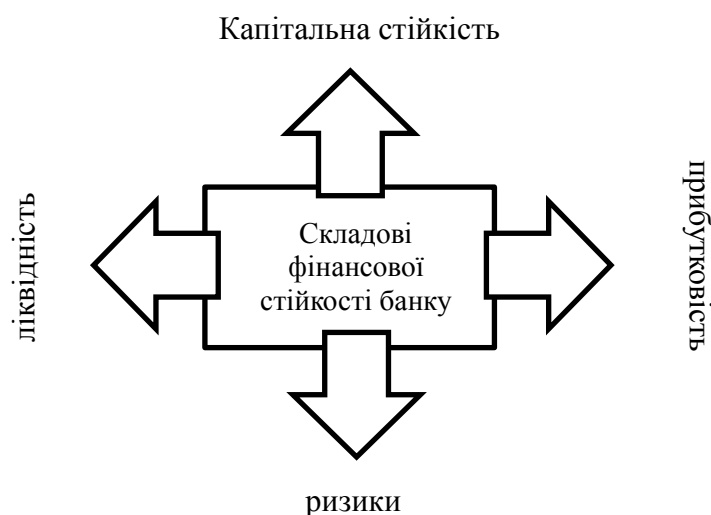

Рисунок 1.2 – Складові фінансової стійкості банку

Але ці індикатори дають лише загальну уявлення про ринок на якому веде свою діяльність банк.

Досліджуючи складові фінансової стійкості можна виокремити чотири основні групи, що впливають на стійкість, а саме що можна побачити на рисунку 1.2.

Для більш ефективної оцінки, доцільно здійснити розрахунок всіх, максимально можливих, показників, що формують уявлення про стан діяльності банку, тобто провести інтегральний аналіз та визначення, на його основі, узагальнюючого показника, який би дав змогу цілісно, всебічно та об'єктивно визначити рівень фінансової стійкості банку. Сам по собі, інтегральний аналіз являє систему поетапних дій, виконання яких передбачає дотримання встановленого комплексу вимог та принципів

Вважаємо, що для здійснення комплексного аналізу фінансової стійкості вітчизняних банків доречно застосовувати наступні групи показників:

- коефіцієнти капітальної стійкості;
- коефіцієнти ділової активності;
- коефіцієнти ефективності управління банком; коефіцієнти ліквідності банку.

2 Аналітико-практичні аспекти фінансової стійкості банку

2.1 Аналіз сучасного стану фінансової стійкості банківської системи України та АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2020-2022 роки

Банківська система є невід'ємною складовою сучасної економіки та відіграє важливу роль у забезпеченні функціонування фінансових ринків, інвестицій та економічних і соціальних процесів України.

У 2020-2022 роках банківська система України перебувала під впливом різних чинників, що впливали на її розвиток та фінансову стабільність, а саме пандемія що йшла до свого завершення та повномасштабне вторгнення зі сторони Росії.

Але незважаючи на все банки продовжують надавати послуги своїм клієнтам та самостійно обирати шлях свого розвитку відштовхуючись від обсягів та видів банківських операцій, рівня інформаційних технологій, кількості працівників, і таке інше.

Зважаючи на це очікуваним і є зменшення кількості банківських установ, а саме в порівнянні із 2019 роком у 2020 їх кількість знизилась з 77 до 75 установ, ця тенденція помітна і надалі, а саме з 2020 до 2021 року кількість таких установ знизилась з 75 до 73, а в період з 2021 по 2022 роки з 73 до 71, станом вже на 01.02.2023 року кількість банківських установ вже становить 67, що свідчить що на ринку зникають не стійкі до впливу стресових ситуацій банки.

Дані, представлені на рисунку 2.1, свідчать, що основними перевагами інтеграції вітчизняної банківської системи у світовий ринок є вищий рівень розвитку та приплив іноземних інвестицій в економіку.

Слід зазначити, що саме іноземні банки та інвестори допомогли стабілізувати банківську систему України під час кризи 2014 року, та продовжили це робити в період пандемії та війни, що привело до збільшення приросту іноземних інвестицій до України, хоча війна зробила їх непривабливими, що стало чинником до поступового їх зниження.

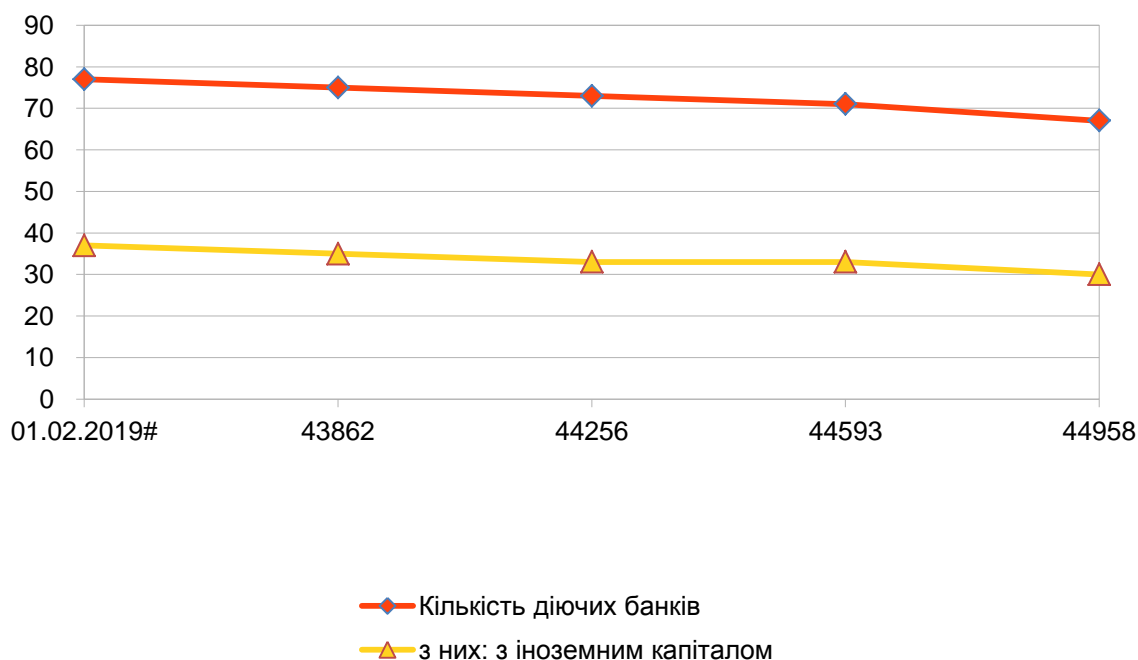

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості банків України станом на 01.02.2023 року

Джерело: побудовано за матеріалами [12]

Враховуючи зміни в кількості банківських установ, що зображені на рисунку 2.1 є доцільними зміни в складі та структурі активів та пасивів банківських установ, тому доречно розглянути і їх.

В таблиці 2.1 представлені дані щодо складу та динаміки активів банківської системи України в період з 2020 по 2022 роки. Основні показники активів банківської системи включають активи, також активи в іноземній валюті, загальні активи та інші показники.

Таблиця 2.1 – Склад та динаміка активів банківської системи України в 2020 – 2022 роках

Назва показника	Роки, млрд грн			Абсолютне відхилення, (+,-) млрд грн		Темп приросту, %	
	2020	2021	2022	2022/2020	2022/2021	2022/2020	2022/2021
Активи							
1	2	3	4	5	6	7	8
Активи	1532671	1826709	2032019	499348	205310	32,58	11,24
Активи в іноземній валюті	523251	577673	609298	86047	31625	16,44	5,47
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	2033103	2210172	2343615	310512	133443	15,27	6,04
з них: нерезиденти	268229	247955	249544	-18685	1589	-6,97	0,64
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	761166	733877	710556	-50610	-23321	-6,65	-3,18
Готівкові кошти	49538	68023	75710	26172	7687	52,83	11,30
Банківські метали	387	565	328	-59	-237	-15,25	-41,95
Кошти в Національному банку України	83637	60640	65306	-18331	4666	-21,92	7,69
з них: дисконт/премія	0	0	0	0	0	0	0
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	153566	177578	171661	18095	-5917	11,78	-3,33
з них: нерезиденти	144152	166512	162655	18503	-3857	12,84	-2,32
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	41061	56296	65607	24546	9311	59,78	16,54
з них: нерезиденти	37981	43298	44280	6299	982	16,58	2,27
з них: нараховані доходи до отримання	34	24	17	-17	-7	-50,00	-29,17
з них: дисконт/премія	0	0	-1	-1	-1	0	0
строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам в іноземній валюті	38640	53208	61150	22510	7942	58,26	14,93
строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам в національній валюті	2421	3087	4457	2036	1370	84,10	44,38

Кінець таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Кредити надані клієнтам	1038136	967095	1092983	54847	125888	5,28	13,02
з них: нерезиденти	65179	15747	22183	-42996	6436	-65,97	40,87
з них: нараховані доходи до отримання	146533	111169	95306	-51227	-15863	-34,96	-14,27
з них: дисконт/премія	-31851	-48911	-52124	-20273	-3213	63,65	6,57
кредити, що надані органам державної влади	4526	11067	27381	22855	16314	504,97	147,41
кредити, що надані органам державної влади в іноземній валюті	0	0	10781	10781	10781	0	0,00
кредити, що надані органам державної влади в національній валюті	4526	11067	16600	12074	5533	266,77	50,00
кредити, що надані суб'єктам господарювання	822237	754050	815043	-7194	60993	-0,87	8,09
кредити, що надані суб'єктам господарювання в іноземній валюті	396180	325835	308014	-88166	-17821	-22,25	-5,47
кредити, що надані суб'єктам господарювання в національній валюті	426057	428214	507029	80972	78815	19,00	18,41
кредити, що надані фізичним особам	211317	201948	250405	39088	48457	18,50	23,99
кредити, що надані фізичним особам в іноземній валюті	39437	29455	21647	-17790	-7808	-45,11	-26,51
кредити, що надані фізичним особам в національній валюті	171880	172493	228758	56878	56265	33,09	32,62
кредити, надані небанківським фінансовим установам	56	30	154	98	124	175,00	413,33
кредити, надані небанківським фінансовим установам в національній валюті	56	30	154	98	124	175,00	413,33
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	557697	758719	752334	194637	-6385	34,90	-0,84
з них: нерезиденти	11050	12021	6613	-4437	-5408	-40,15	-44,99
з них: ОВДП	367234	597575	615655	248421	18080	67,65	3,03
з них: нараховані доходи до отримання	7743	11940	13245	5502	1305	71,06	10,93
з них: дисконт/премія	-25141	-23918	-23767	1374	151	-5,47	-0,63
Резерви за активними операціями банків	504557	389081,65	314752,093	-	-	-37,62	-19,10

Джерело: складено за матеріалами [12]

В таблиці 2.1 представлені дані щодо складу та динаміки активів банківської системи України в період з 2020 по 2022 роки. Основні показники активів банківської системи включають активи, також активи в іноземній валюті, загальні активи та інші показники.

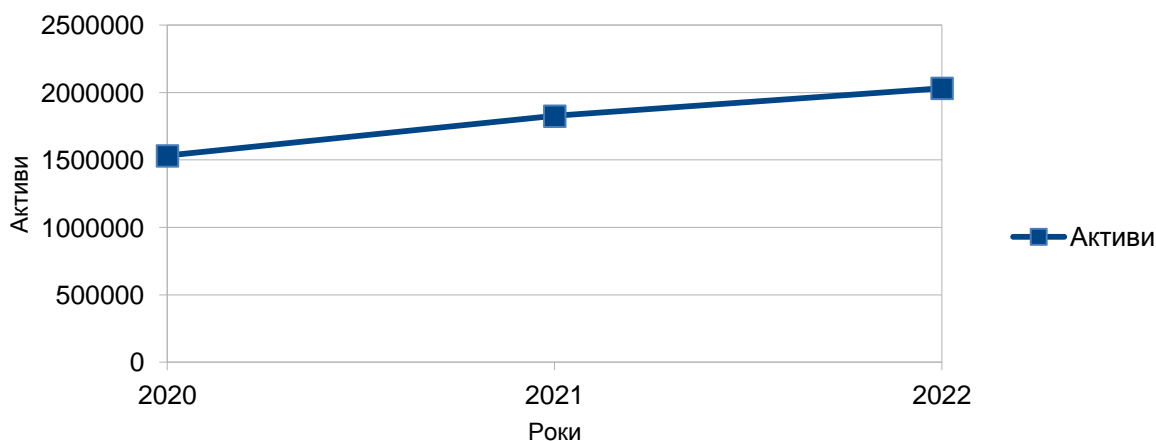

Рисунок 2.2 – Динаміка зміни активів в банківській системі України в 2020-2022 роках

У 2020 році загальні активи банківської системи становили 1,532,671 млрд грн, а до 2022 року вони збільшилися до 2,032,019 млрд грн. Це означає, що активи зросли на 499,348 млрд грн за цей період, що відповідає темпу приросту в 32,58%.

Активи в іноземній валюті також збільшилися з 523,251 млрд грн у 2020 році до 609,298 млрд грн у 2022 році. Це означає зростання на 86,047 млрд грн з темпом приросту в 16,44%.

Загальні активи у 2022 році становили 2,343,615 млрд грн, що на 310,512 млрд грн більше, ніж у 2020 році. Темп приросту загальних активів склав 15,27%

Готівкові кошти банківської системи зросли з 138,344 млрд грн у 2020 році до 158,848 млрд грн у 2022 році, що відповідає темпу приросту в 14,82%. Банківські метали також збільшилися з 62,938 млрд грн у 2020 році

до 76,343 млрд грн у 2022 році, що означає зростання на 13,405 млрд грн з темпом приросту в 21,31%.

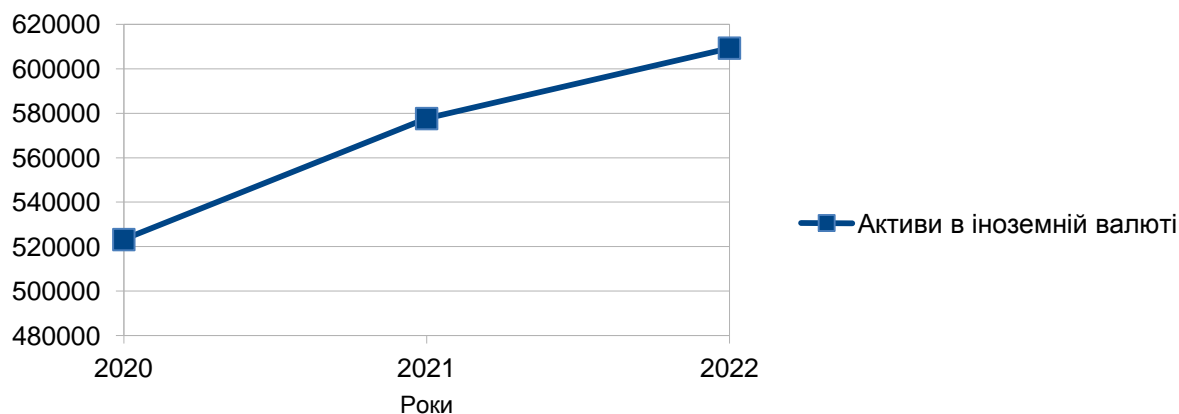

Рисунок 2.3 – Динаміка змін активів в іноземній валюті банківської системи України в 2020-2022 роках

Кошти в Національному банку України збільшилися з 172,116 млрд грн у 2020 році до 186,983 млрд грн у 2022 році, що відповідає темпу приросту в 8,63%. Кореспондентські рахунки також зросли з 198,618 млрд грн у 2020 році до 231,104 млрд грн у 2022 році, що означає зростання на 32,486 млрд грн з темпом приросту в 16,35%

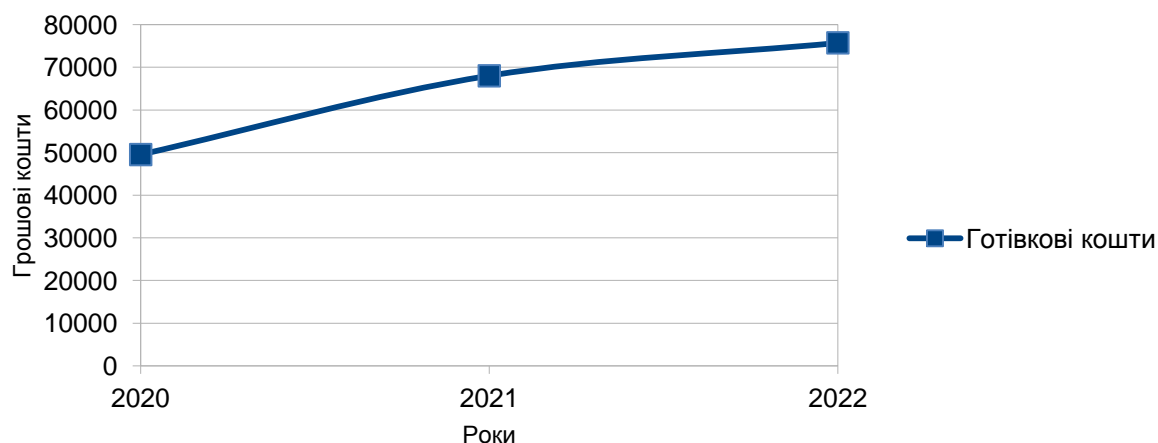

Рисунок 2.4 – Динаміка зміни грошових коштів у складі активів банківської системи України в 2020-2022 роках

Кредити, надані іншим банкам, збільшилися з 2,327 млрд грн у 2020 році до 4,924 млрд грн у 2022 році, що відповідає темпу приросту в 111,29%. Кредити, надані клієнтам, також зросли з 975,935 млрд грн у 2020 році до 1,217,957 млрд грн у 2022 році, що означає зростання на 242,022 млрд грн з темпом приросту в 24,8%.

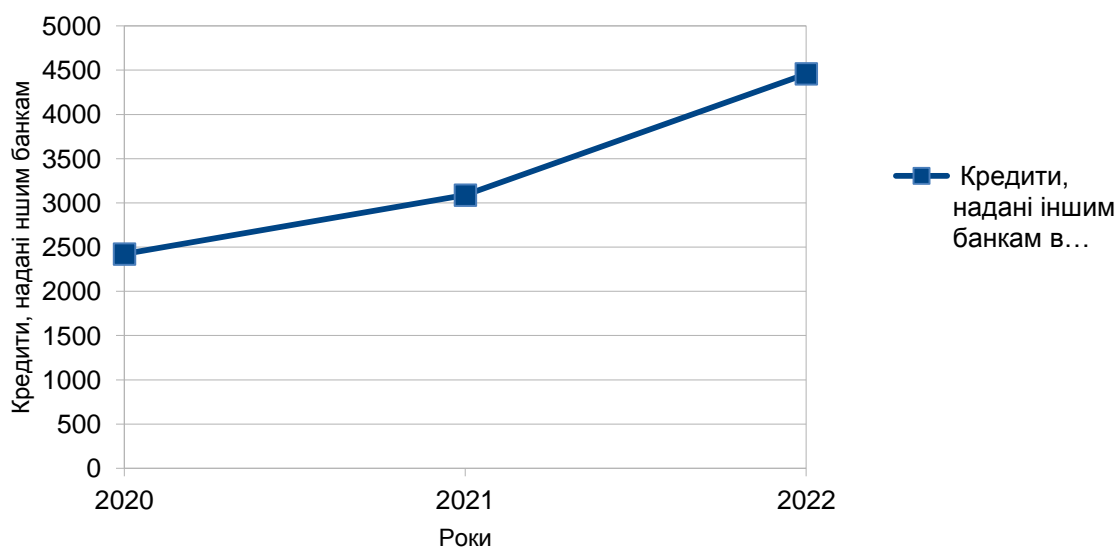

Рисунок 2.5 – Динаміка зміни кредитів, надані іншим банкам в національній валюті у складі активів банківської системи України в 2020-2022 роках

Вкладення в цінні папери збільшилися з 170,557 млрд грн у 2020 році до 209,327 млрд грн у 2022 році, що відповідає темпу приросту в 22,76%.

Довгострокові інвестиції також зросли з 276,754 млрд грн у 2020 році до 309,111 млрд грн у 2022 році, що означає зростання на 32,357 млрд грн з темпом приросту в 11,68%.

Ці показники свідчать про загальне зростання активів банківської системи України за період з 2020 по 2022 рік.

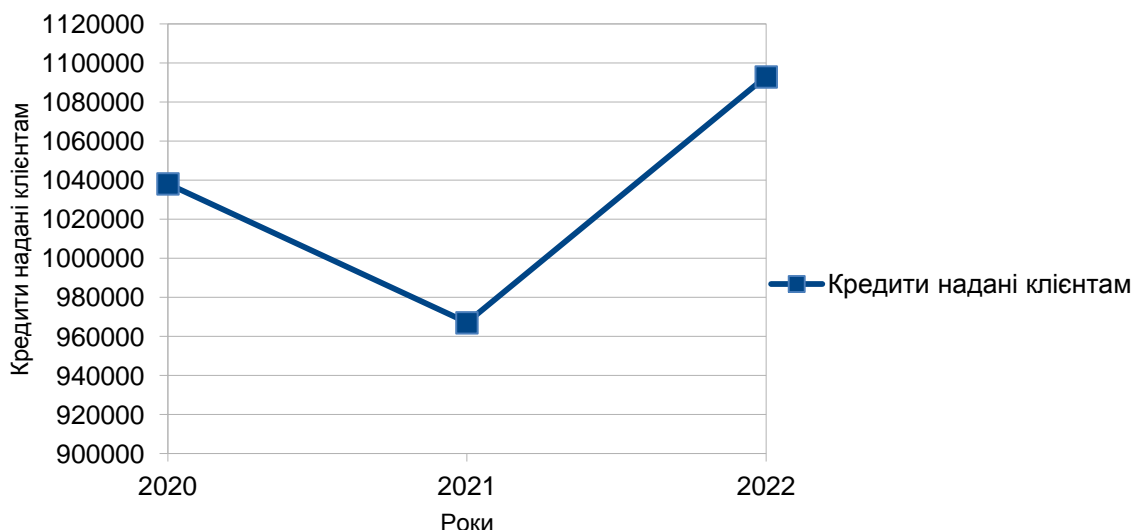

Рисунок 2.6 – Динаміка зміни кредитів, надані клієнтам у складі активів банківської системи України в 2020-2022 роках

Для аналізу мікроекономічних показників доцільно розглянуто окрему банківську установу, а саме АТ «АКЦЕНТ-БАНК», для аналізу виконаємо горизонтальний та вертикальний аналізи балансу, ці аналізи демонструють зміну структури балансу та зрозуміти, як компанія фінансово функціонує, визначити її сильні та слабкі сторони та зробити висновки про її перспективи в майбутньому, та в результаті визначити сучасний стан фінансової стійкості за останні 3 роки.

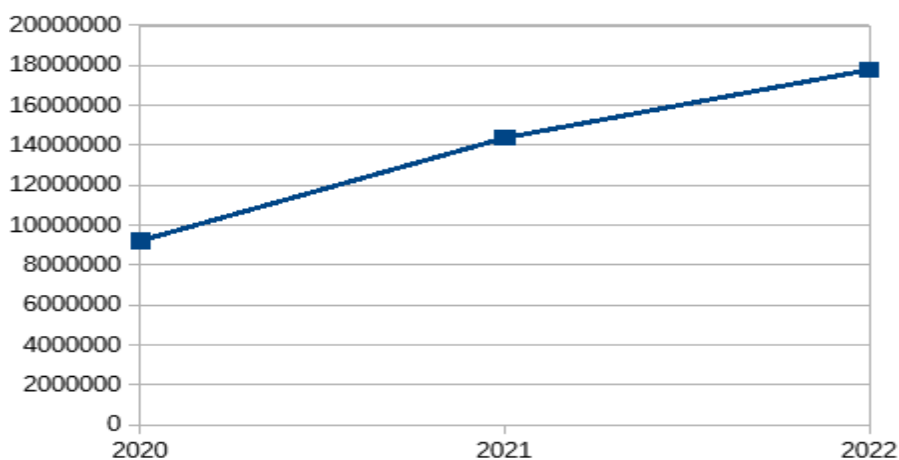

Рисунок 2.7 – Динаміка активів АТ «АКЦЕНТ-БАНК»:

За результатами таблиці 2.2 можна зробити декілька висновків про фінансовий стан АТ «АКЦЕНТ-БАНК».

Спостерігається тенденція до збільшення активів, так за останні 4 роки ріст активів відбувся в 2019 та склав 123,5%, а період з 2020 року до 1 2022 року становить 92,79%, таке зростання за період 2020-2022 років про правильний вектор розвитку та стійку позицію на ринку.

Серйозні зміни сталися в складі активів банку, а саме збільшення грошових коштів та їх еквівалентів за останні 3 роки цей показник зріс з 1,337,27 млн грн у 2020 році до 10,387,77 млн грн у 2022 році, це на можливе збільшення ліквідності капіталу банку

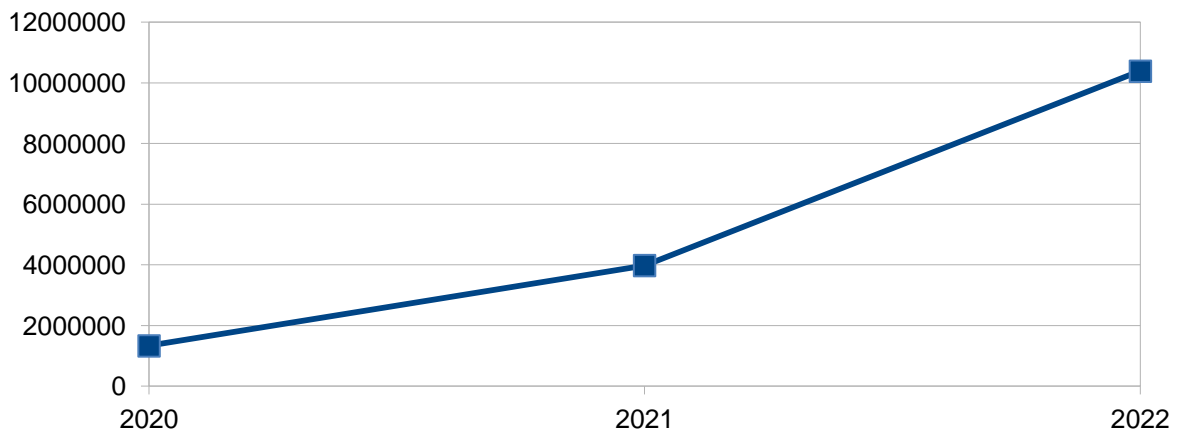

Рисунок 2.8 — Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів в складі активів АТ «АКЦЕНТ-БАНК»:

Значний зміни також спостерігається в складі пасивів банку: За останні 3 роки такий показник як кошти клієнтів та інші фінансові зобов'язання знизився з 6,931,10 млн грн у 2020 році до 5,516,41 млн грн у 2022 році, дане зниження становить 20,41%, це може свідчити про зниження інтенсивності кредитування, або зміни вектора політики установи.

Таблиця 2.2 – Динаміка показників активів та пасивів АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Показники	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення (+,-), тис. грн			Темп приросту, %		
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Активи									
Усього активу	9225889	14377912	17786728	5152023	8560839	3408816	55,84	92,79	23,71
Грошові кошти та їх еквіваленти	1337270	3979698	10387765	2642428	9050495	6408067	197,60	98,09889	161,02
Кредити та аванси банкам	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредити та аванси клієнтам	6931104	8983168	5516412	2052064	-1414692	-3466756	29,61	-20,41	-38,59
Інвестиції в цінні папери	55433	54014	175703	-1419	120270	121689	-2,56	216,96	225,29
Інвестиційна нерухомість	9765	10540	11946	775	2181	1406	7,94	22,33	13,34
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	92367	67319	74154	-25048	-18213	6835	-27,12	-19,71	10,15
Основні засоби	225993	254068	260894	28075	34901	6826	12,42	15,44	2,69
Активи в формі права користування (оренда)	95 371	110 424	78208	15053	-17163	-32216	15,78	-17,99	-29,17
Інші нефінансові активи	40 275	48 324	26636	8049	-13639	-21688	19,99	-33,86	-44,88
Інші фінансові активи	437 584	867 023	1251633	429439	814049	384610	98,14	186,03	44,36
Необоротні активи, утримувані для продажу	727	3 334	3327	2607	2600	-7	358,60	357,63	-0,21

Кінець таблиця 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Зобов'язання									
Усього пасиву	7991294	12179343	15368269	4188049	7376975	3188926	52,41	92,31	26,18
Кошти банків	47666	90812	172040	43146	124374	81228	90,52	260,92	89,45
Кошти клієнтів	7584923	11524100	14572422	3939177	6987499	3048322	51,93	92,12	26,45
Інше забезпечення	17265	16288	121576	-977	104311	105288	-5,66	609,83	646,41
Забезпечення винагород працівникам	33759	35904	36764	2145	3005	860	6,35	8,9	2,40
Інші фінансові зобов'язання	240871	366013	502985	125142	262114	136972	51,95	108,81	37,42
Інші нефінансові зобов'язання	22454	52196	30544	29742	8090	-21652	132,46	36,02	-41,48
Поточні податкові зобов'язання	33345	82673	19882	49328	-13463	-62791	147,93	-40,37	-75,95
Відстрочені податкові зобов'язання	11011	11357	14056	346	3045	2699	3,14	27,65	23,77
Власний капітал									
Усього власного капіталу	123459 5	2198569	2418459	963974	1183864	219890	78,08	95,89	10,00
Статутний капітал	778472	1054704	1054704	276232	276232	0	35,48	35,48	0,00
Нерозподілений прибуток	303370	804162	503281	500792	199911	-300881	165,08	65,89	-37,42
Емісійний дохід	41	41	41	0	0	0	0,00	0	0,00

Загальний тенденція зростання активів компанії: за останні 3 роки їх збільшення склало понад 123,5%. Найбільший внесок у зростання зробили грошові кошти та їх еквіваленти, а також кредити та аванси клієнтам.

Найбільш значні зміни відбулися в складі активів компанії: збільшення грошових коштів та їх еквівалентів з 858 млн грн в 2019 році до 3,98 млрд грн у 2021 році, збільшення кредитів та авансів клієнтам з 6,93 млрд грн в 2019 році до 8,98 млрд грн у 2021 році, а також збільшення інших фінансових активів з 243,7 млн грн в 2019 році до 867 млн грн у 2021 році.

Значний ріст також спостерігається в складі пасивів компанії: за 3 роки їх збільшення склало понад 120,96%. Найбільший внесок у зростання зробили кошти клієнтів та інші фінансові зобов'язання.

Чистий прибуток компанії збільшився з 277,2 млн грн у 2019 році до 433,9 млн грн у 2021 році.

Загалом, фінансовий стан АТ «АБАНК» є стабільним та покращується з кожним роком.

Звертаючись до таблиці 2 з вертикальним аналізом балансу АТ «АБАНК» за 2019-2021 роки, можна зробити наступні висновки:

Усього активи банку збільшилися на 56,3% в 2020 році і на 55,8% у 2021 році порівняно з попереднім роком. Грошові кошти та їх еквіваленти значно зросли в 2020 році на 15% і у 2021 році досягли 27,68%. Це може бути пов'язано зі збільшенням депозитів клієнтів, які вкладають свої гроші в банк.

Кредити та аванси клієнтам зменшилися на 32,67% в 2020 році та на 45,32% в 2021 році. Це може свідчити про скорочення попиту на кредити в зв'язку зі зниженням економічної активності через кризу, яку спричинила пандемія COVID-19.

Інші фінансові активи значно зросли на 95% в 2020 році і на 128,7% в 2021 році порівняно з попереднім роком. Це може бути пов'язано зі збільшенням інвестицій банку в цінні папери.

Усього пасиви банку збільшилися на 56,9% в 2020 році та на 52,8% в 2021 році порівняно з попереднім роком.

Кошти клієнтів зросли на 1,16% в 2020 році, але зменшилися на 0,29% в 2021 році.

Таблиця 2.3 – Вертикальний аналіз балансу АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Показник	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення за питомою вагою, %		
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	2021 /2020	2022 / 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Активи АТ «АКЦЕНТ-БАНК»									
Усього активу	9225889	100	14377912	100	17786728	100	0,00	0,00	0,00
Грошові кошти та еквіваленти	1337270	14,49	3979698	27,679	10387765	58,40	13,19	43,91	30,72
Кредити та аванси банкам	0	0	0	0,000	-	-	0,00	0,00	0,00
Кредити та аванси клієнтам	6931104	75,13	8983168	62,479	5516412	31,01	-12,65	-44,12	-31,46
Інвестиції в цінні папери	55433	0,60	54014	0,376	175703	0,99	-0,22	0,39	0,61
Інвестиційна нерухомість	9765	0,11	10540	0,073	11946	0,07	-0,04	-0,04	-0,01
Нематеріальні ж активи за винятком гудвілу	92367	1,00	67319	0,468	74154	0,42	-0,53	-0,58	-0,05
Основні засоби	225993	2,45	254068	1,767	260894	1,47	-0,68	-0,98	-0,30
Активи в формі права користування (оренда)	95371	1,03	110424	0,768	78208	0,44	-0,26	-0,59	-0,33
Інші нефінансові активи	40275	0,44	48324	0,336	26636	0,15	-0,10	-0,29	-0,19
Інші фінансові активи	437584	4,74	867023	6,030	1251633	7,04	1,29	2,30	1,01
Необоротні активи, утримувані для продажу	727	0,01	3334	0,023	3327	0,02	0,01	0,01	0,00

Кінець таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Зобов'язання АТ «АКЦЕНТ-БАНК»									
Усього пасиву	7991294	100	12179343	100	15368269	100	0,00	0,00	0,00
Кошти банків	47666	0,6	90812	0,75	172040	1,12	0,15	0,52	0,37
Кошти клієнтів	7584923	94,91	11524100	94,62	14572422	94,82	-0,29	-0,09	0,20
Інше забезпечення	17265	0,22	16288	0,13	121576	0,79	-0,09	0,57	0,66
Забезпечення винагород працівникам банку	33759	0,42	35904	0,29	36764	0,24	-0,13	-0,18	-0,05
Інші фінансові зобов'язання	240871	3,01	366013	3,01	502985	3,27	0,00	0,26	0,26
Інші нефінансові зобов'язання	22454	0,28	52196	0,43	30544	0,20	0,15	-0,08	-0,23
Поточні податкові зобов'язання	33345	0,42	82673	0,68	19882	0,13	0,26	-0,29	-0,55
Відстрочені податкові зобов'язання	11011	0,14	11357	0,09	14056	0,09	-0,05	-0,05	0,00
Власний капітал АТ «АКЦЕНТ-БАНК»									
Усього власного капіталу	1234595	100	2198569	100	2418459	100	0,00	0,00	0,00
Статутний капітал	778472	63,05	1054704	47,97	1054704	43,61	-15,08	-19,44	-4,36
Нерозподілений прибуток	303370	24,57	804162	36,58	503281	20,81	12,01	-3,76	-15,77
Дохід емісії	41	0,00	41	0,00	41	0,00	0,00	0,00	0,00
Результат від операцій з акціонером	0	0,00	165000	7,50	165000	6,82	7,50	6,82	-0,68
Резерв переоцінки основних законів	13448	1,09	13056	0,59	16212	0,67	-0,50	-0,42	0,08
Резервні та інші фонди банку	104328	8,45	127834	5,81	172106	7,12	-2,64	-1,33	1,31
Резерв зміни справедливої вартості інвестиційних цінних паперів	34936	2,83	33772	1,54	46667	1,93	-1,29	-0,90	0,39

Розглядаючи таблицю 2.3, можна зробити наступні висновки, що у АТ «АКЦЕНТ-БАНК» активи в цілому зросли з 9,225,89 млн грн у 2020 році до 17,786,73 млн грн у 2022 році, про це свідчить відхилення за питомою вагою на 92,79%.

Також спостерігається значний ріст грошових коштів від 14,49% у 2020 році до 58,40% у 2022 році.

Також спостерігається зниження кредитів та авансів клієнтам від 75,13% у 2020 році до 31,01% у 2022 році, що становить зменшення на 32,46% та може свідчити про зменшення обсягів кредитування, або зміни напрямку політики.

Також незначне скоротилася питома вага власно капіталу з 63,05% у 2020 році до 43,61% у 2022 році, а саме різниця склала 4,36%.

Незважаючи на зменшення деяких показників можна зробити висновок що загальний фінансовий стан АТ «АКЦЕНТ-БАНК» залишається стабільним.

Таблиця 2.4 – Показники фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2020–2022 роки

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Мультиплікатор статутного капіталу	7,47	6,54	7,35	-0,93	+0,81
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,15	1,18	1,16	+0,03	-0,02
Рентабельність активів	0,03	5,59	2,83	+5,56	-2,76

Фінансову ж стійкість АТ «АКЦЕНТ-БАНК» доцільно оцінювати, використовуючи синтетичний показник, який розраховується як сума значень показників: мультиплікатор статутного капіталу, коефіцієнт загальної

ліквідності, рентабельність активів, синтетичний показник фінансового стану (таблиця 2.4).

За результатами аналізу показників фінансової стійкості мультиплікатор статутного капіталу зменшився у порівнянні з 2021 роком на 0,93 в. п. У 2022 році даний показник збільшився на 0,81. Коефіцієнт загальної ліквідності у 2021 році збільшився на 0,03 в. п. у порівнянні з 2020 роком. У 2022 році коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на 0,02 в. п.

Рентабельність активів у 2021 році збільшилась на 5,56 в. п. у порівнянні з попереднім роком. Але вже у 2022 році зменшилась на 2,76 в. п.

Ці абсолютні відхилення вказують на зміни в рівнях показників фінансової стійкості протягом розглянутих років. Негативне відхилення означає зменшення показника порівняно з попереднім роком, тоді як позитивне відхилення вказує на зростання показника.

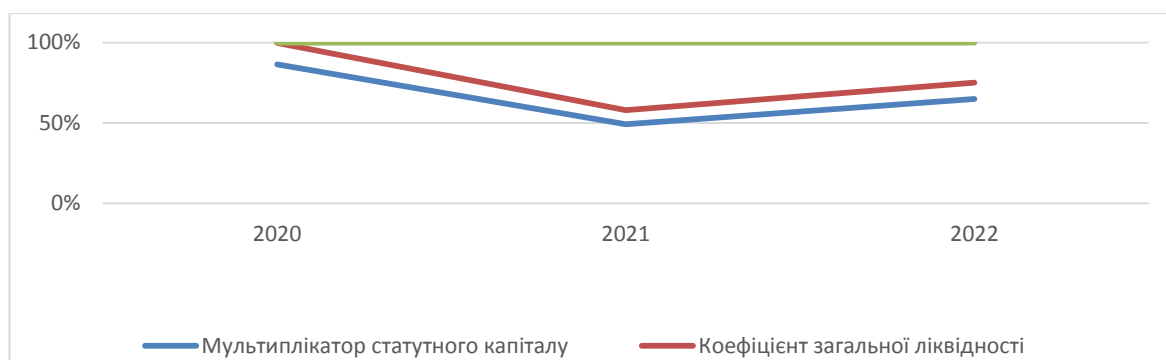

Рисунок 2.9 – Зміна динаміки показників фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Фінансова стійкість АТ «АКЦЕНТ-БАНК» забезпечує постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і підтримувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі. Негативні відхилення в окремих показниках можуть свідчити про можливі ризики чи проблеми, які потребують пошуку напрямів оптимізації.

2.2 Напрями оптимізації фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Для визначення шляхів покращення фінансової стійкості потрібно розрахувати показники (коефіцієнти) фінансової стійкості, а вже на основі результатів розрахунків визначити слабкі ланки та визначити необхідні методи для їх покращення.

Основними показниками, що мають вплив фінансову стійкість АТ «Акцент-Банк» є:

- коефіцієнт надійності;
- коефіцієнт фінансового важеля;
- коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів;
- коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом;
- коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Ці показники розраховуються за певними алгоритмами, що зображені в таблиці 2.5.

Проведені розрахунки свідчать, що коефіцієнт надійності має тенденцію щодо зменшення на 3% у 2021 році у порівнянні з 2020 роком і на 2% у 2022 році у порівнянні з 2021 роком. Коефіцієнт фінансового важеля збільшився у 2022 році на 0,81% у порівнянні з 2021 роком. Коефіцієнт захищеності власного капіталу теж впав на 0,3 в. п. у 2021 році і на 0,01 в. п. у порівнянні з попереднім роком. Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом у 2021 році знизився на 0,93 в. п., але вже у 2022 році значення даного показника збільшилося на 0,81 в. п. у порівнянні з попереднім роком. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу має тенденцію щодо збільшення, оскільки у 2021 році він зріс на 1,78 разів, а у 2022 році на 3,23 рази.

Таблиця 2.5 – Алгоритм розрахунків та зміст основних показників що впливають на фінансову стійкість

Найменування показника	Алгоритм розрахунку за балансом	Економічний зміст показника визначає
1. Коефіцієнт надійності	$K_H = \left(\frac{K}{Z_K} \right)$	Частка власного капіталу (К) до залучених коштів (Зк). Рівень залежності від залучених коштів банку
2. Коефіцієнт фінансового важеля	$K_{\Phi B} = \left(\frac{Z_K}{K} \right)$	Частка залучених коштів (З) у капіталі банку (К), розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку
3. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів банку – достатність капіталу	$K_{ЗК} = \left(\frac{A_K}{K} \right)$	Співвідношення у капітальних активів (Ак) до власного капіталу банку (К) .
4. Коефіцієнт захищеності дохідних активів банку	$K_{ЗДА} = \left(K - HA_D - \frac{З_B}{A_D} \right)$	Свідчить про захист дохідних активів банку (котрі чутливі до зміни відсоткових ставок) ліквідним власним капіталом
5. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	$K_{МК} = \left(\frac{A}{K_M} \right)$	Ступінь покриття активів банку (А) акціонерного капіталу (Км)

Джерело: складено на основі [9; 29; 30]

Загальний аналіз показує, що АТ «АКЦЕНТ-БАНК» має покращення в рентабельності та рентабельності капіталу, проте окупність витрат доходу та рентабельність активів залишаються проблемними. Ці показники можуть вказувати на неефективне управління витратами та активами АТ «АКЦЕНТ-БАНК» (таблиця 2.6)

Таблиця 2.6 – Аналіз динаміки коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2020–2022 роки

Показник	Норматив	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Коефіцієнт надійності	>5%	15	18	16	-3	-2
Коефіцієнт «фінансового важеля»	10-12	6,47	5,54	6,35	-0,93	+0,81
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	>10%	0,13	0,15	0,14	-0,29	-0,01
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,3-1,0	0,18	0,12	0,11	-0,30	-0,01
Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом	>0	7,47	6,54	7,35	-0,93	+0,81
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12-15 раз.	11,85	13,63	16,86	+1,78	+3,23

Таблиця 2.7 – Коефіцієнти рентабельності АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Показники	Нормативи	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Загальний рівень рентабельності	>0	0,08	0,07	4,69	- 0,01	+4.62
Окупність витрат доходу	>0%	0,48	16,15	0,17	+15,67	-15,98
Рентабельність активів	> 1	0,002	0,2	0,07	+0,19	-0,13
Рентабельність капіталу	> 15%	2,4	3,0	5,1	+0,6	+2,1
Чиста процентна маржа	≥ 4,5%	1,9	0,5	1,8	-1,4	0,4

На основі проведеного аналізу щодо динаміки коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК», можна розглянути основні напрями оптимізації фінансової стійкості банку, які включають підвищення рівня надійності, оптимізація фінансового важеля, підвищення участі власного капіталу у формуванні активів, зміцненні захищеності власного капіталу, підвищення мультиплікатора капіталу (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Напрями оптимізації фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Напрямок	Зміст
Підвищення рівня надійності	<ul style="list-style-type: none"> – запровадження строгих процедур кредитування та оцінки кредитного ризику для зменшення кількості неплатоспроможних позик; – розширення портфеля клієнтів шляхом привернення нових депозитів та інвестицій; – вдосконалення системи внутрішнього контролю та аудиту для виявлення та запобігання можливим фінансовим ризикам;

Кінець таблиця 2.8	
Оптимізація фінансового важеля	<ul style="list-style-type: none"> – зменшення витрат шляхом оптимізації бізнес-процесів, вдосконалення ефективності управління та зменшення непродуктивних витрат; – раціоналізація структури капіталу шляхом залучення нових інвесторів або залучення додаткового капіталу.
Підвищення участі власного капіталу у формуванні активів	<ul style="list-style-type: none"> – залучення додаткових інвестицій або ретенція частини прибутку для збільшення власного капіталу; – пошук стратегічних партнерів або об'єднання з іншими фінансовими установами з метою залучення додаткового капіталу.
Зміцнення захищеності власного капіталу	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення ефективності управління ризиками шляхом впровадження політик страхування та розподілу ризиків; – проведення аналізу активів та пасивів з метою збільшення рентабельності та зменшення потенційних ризиків.
Підвищення мультиплікатора капіталу	<ul style="list-style-type: none"> – залучення нових джерел фінансування шляхом емісії акцій або облігацій; – підвищення рентабельності банку через розширення бізнесу, залучення нових клієнтів та оптимізацію поточних операцій. Зазначені методи можуть бути використані для покращення фінансової стійкості АТ "АКЦЕНТ-БАНК".

З огляду на проведені дослідження можемо констатувати той факт, що вихід із кризової ситуації та посилення фінансової стабільності банківського сектора вітчизняної економіки насамперед залежать від дій центрального банку. Тому існує потреба у детальному плані розвитку та введенні додаткових регуляторних вимог для забезпечення фінансової стійкості банків у майбутньому. У цьому контексті варто розглянути етапи впровадження

оновлених вимог до комерційних банків України протягом наступних років (рисунок 2.10).

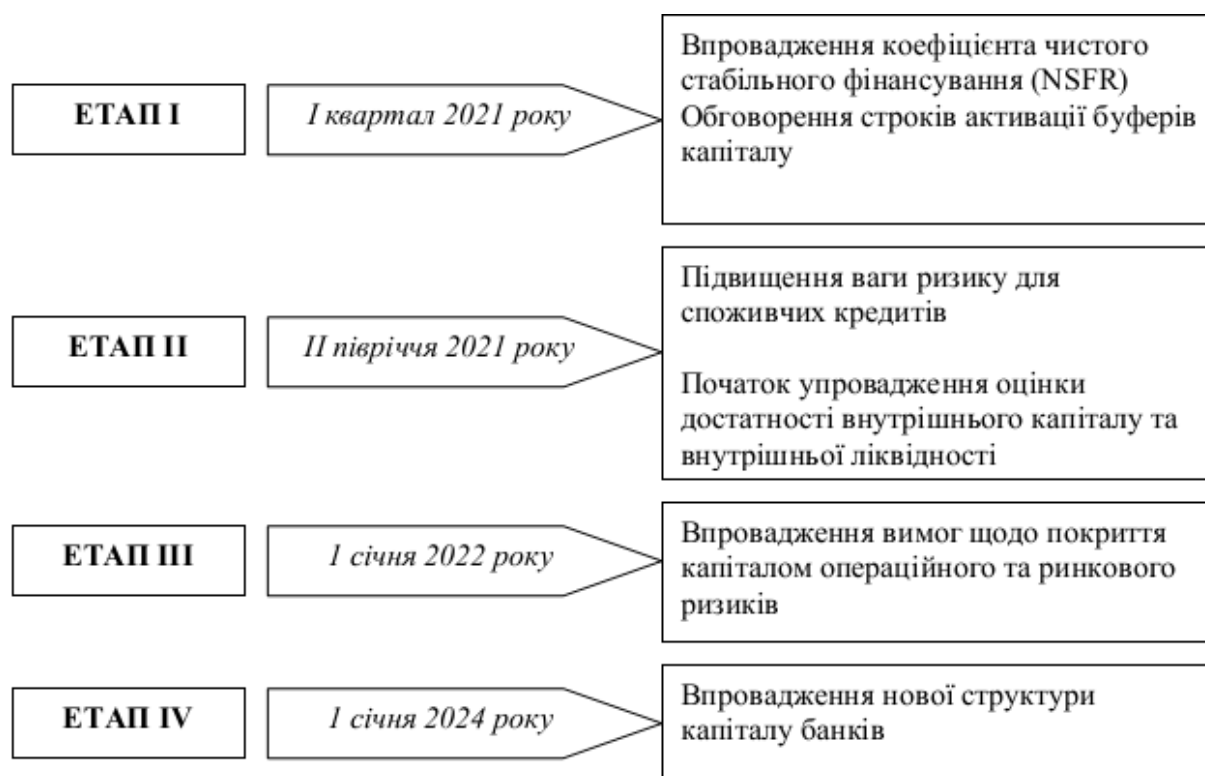

Рис. 2. 10 – Етапи впровадження нових регуляторних вимог НБУ для підвищення фінансової стійкості банківської системи України

Джерело: складено на основі [1, с. 112]

Отже, вищезазначені заходи допоможуть зберегти довіру до банківської системи України та знизити панічні настрої на фінансовому ринку України.

У результаті ефективної імплементації нових регуляторних вимог рівень фінансової стійкості окремих банків та банківської системи загалом зможе підвищитися задля продовження забезпечення подальшого протистояння кризовим явищам.

Висновки

Фінансова стійкість банків залежить від багатьох чинників і є доволі широкою за охопленням, хоча і недостатньо висвітлена в економічній літературі і в результаті немає певного єдиного економічного поняття та методів її оцінки, в багатьох джерелах говориться про оцінку фінансової стійкості як про загальноекономічні показники, в інших надають більш широкого значення.

Насамперед фінансова стійкість банку визначається через систему показників (коефіцієнтів), що визначають якість активів банку, якість пасивів банку, достатність капіталу, ліквідність банку, рентабельність діяльності банку тощо.

Оскільки на практиці для оцінки цих факторів застосовується досить велика кількість даних коефіцієнтів, виникає проблема вибору із запропонованої різноманітності тільки тих основних коефіцієнтів, що прямо впливають на фінансову стійкість банку. Основними показниками, що мають вплив на фінансову стійкість АТ «Акцент-Банк» є: коефіцієнт надійності; коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів; коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом; коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Фінансова стійкість АТ «АКЦЕНТ-БАНК» забезпечує постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і підтримувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі. Негативні відхилення в окремих показниках можуть свідчити про можливі ризики та проблеми, які легко можна оптимізувати здійснивши низку заходів.

На основі проведеного аналізу щодо динаміки коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «АКЦЕНТ-БАНК», запропоновано основні напрями оптимізації фінансової стійкості банку, які включають: підвищення рівня надійності (запровадження строгих процедур кредитування та оцінки кредитного ризику для зменшення кількості неплатоспроможних позик; розширення портфеля клієнтів шляхом привернення нових депозитів та інвестицій; вдосконалення системи внутрішнього контролю та аудиту для виявлення та запобігання можливим фінансовим ризикам), оптимізація фінансового важеля (зменшення витрат шляхом оптимізації бізнес-процесів, вдосконалення ефективності управління та зменшення непродуктивних витрат; раціоналізація структури капіталу шляхом залучення нових інвесторів або залучення додаткового капіталу). підвищення участі власного капіталу у формуванні активів (залучення додаткових інвестицій або ретенція частини прибутку для збільшення власного капіталу; пошук стратегічних партнерів або об'єднання з іншими фінансовими установами з метою залучення додаткового капіталу, зміцненні захищеності власного капіталу), підвищення мультиплікатора капіталу.

З огляду на проведені дослідження можемо констатувати той факт, що вихід із кризової ситуації та посилення фінансової стабільності банківського сектора вітчизняної економіки насамперед залежать від дій центрального банку. Тому існує потреба у детальному плані розвитку та введенні додаткових регуляторних вимог для забезпечення фінансової стійкості банків у майбутньому.

Отже, вищезазначені заходи допоможуть зберегти довіру до банківської системи України та знизити панічні настрої на фінансовому ринку України. У результаті ефективної імплементації нових регуляторних вимог рівень фінансової стійкості окремих банків та банківської системи загалом зможе підвищитися задля продовження забезпечення подальшого протистояння кризовим явищам.

Список використаних джерел

1. Варцаба В. І. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України та шляхи її зміцнення в умовах пандемії коронавірусу / В. І. Варцаба // Науковий вісник Ужгородського університету. Ужгород. – 2021. Випуск 1 (57). – С. 107–113.
2. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку / І. М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 2. – С. 40-43.
3. Довгаль Ю. С. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15djssfs.pdf>.
4. Доценко І. О. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6871/1/.pdf>.
5. Закон України «Про банки і банківську діяльність» N 2121-III від 07.12.2000 р. зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
6. Золковер А. О. Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків / А. О. Золковер, А. О. Гуменюк // Міжнародний науковий журнал. – 2015. – № 2. – С. 32–35.
7. Касютін А. Є. О Поняття надійності і стійкості комерційного банку / А. Є. Касютін // Фундаментальні дослідження. – 2005. – № 4. – С. 76-77. 21.
8. Кириченко Є. О. Аналіз структури та динаміки активів банку / Є. О. Кириченко // Управління розвитком. – 2013. – № 12. С. 71–73.
9. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах : монографія. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 300 с.

10. Лазепка В. Інвестиційні банки / В. Лазепка // Банківська справа. – 2006 – № 6 – С. 47-49.
11. Майба В. В. Рейтингова оцінка фінансової стійкості комерційних банків / В. В. Майба // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_5_24.
12. Максимова А. В. Оцінка фінансової стійкості банку: методичні підходи до аналізу та проблеми її захисту / А. В. Максимова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 8, ч. 3, С. 205–208.
13. Марич М. Г. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку / М. Г. Марич, А. В. Марич. // Глобальні та національні проблеми економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/142.pdf>.
14. Мстоян К. В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1142>.
15. Офіційна сторінка АТ «Акцент-Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://abank.com.ua/about/general>.
16. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.
17. Положення про планування та порядок проведення інспекційних перевірок: Затверджено постановою № 276 Правління НБУ від 17.07.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-01>.
18. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку / С. П. Вольська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2015. – Вип.10 (1). – С. 178-181.

19. Постанова Національного банку України № 368 від 28.08.2001 р. «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

20. Постанова Національного банку України від 10.09.2009 №10 Основні засади грошово-кредитної політики на 2020 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010500-20>.

21. Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2003 року N 255 «Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18#Text>.

22. Річний звіт Акціонерного товариства «АКЦЕНТ-БАНК» // Офіційна сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>.

23. Русіна Ю. О. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку / Ю. О. Русіна, А. Г. Легейда // International scientific journal. – 2015. – № 2 – С. 87-90.

24. Склеповий Є.В. Складові стійкості комерційного банку // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С.138-143.

25. Савельєва О. А. Методи оцінки стійкості сучасної банківської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: hneu.edu.ua/bitstream/123456789/1527/1.

26. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент : підручник. – К. : Знання, 2006. – 439 с.

27. Юрчишена Л. В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu>.

28. Юрчишена Л. В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку / Л. В. Юрчишена, С. В. Подолян // Регіональна бізнес економіка та управління. – 2013. – № 3. – С. 72-79.
29. Череп А. В. Банківські операції : навч. посібник. К. : Кондор, 2015. 410 с.
30. Чуб О.О. Банки в глобальній економіці : монографія. К. : КНЕУ, 2016. – 340 с.
31. Шиян Д. В. Критерії та показники ефективності системи фінансового моніторингу банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.com.ua>.
32. Шевченко Р. І. Банківські операції. – К. : КНЕУ, 2012. – 276 с.
33. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. К. : Знання, 2015. – 311 с.
34. Щибовський К.І. Аналіз комерційних банків : навч. посіб. К. : Знання, 2012. – 251 с.
35. Шпачук В. Найпоширеніші проблеми в банківській діяльності та першочергові заходи щодо їх вирішення / В. Шпачук // Вісник Національного банку України. – 2017. – №10. – С. 45-46.